

Locuintă Redactorului:
si
Cancelară Redactiunii:
e in
Strat'a Morarilor Nr. 13.

trisoriile nefrancate nu se vor
simi decât numai de la coresponden-
ții regulari ai „Federatiunei”
Articlii tramisi și nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Dinurnal politiciu, literariu, comercialu și economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambat'a si Dominec'a, demanet'i'a.

Pretiul de Prenumeratione:
Pre trei lune 4 fl. v. a.
Pre siese lune 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu 15 fl.

Pentru România:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre $\frac{1}{2}$
de anu, — si 1 galb. pre $\frac{1}{4}$ de anu

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. tapă tim-
brale pentru fisele care publica-
tione separate. In Locul deschis
20 cr. de linia
Unu exempliar costă 10 cr.

**Din caușa s. serbatorei de mană
urului urmatoriu va apără domineca.**

Abiè gata râmu cu procesulu de presa si éca ne-
menintia altulu. Asta-di in dori de diua primiram
uratori'a citatiune:

Nr. 594 De la Judele de Instructiune in cause de presa.
1868

Dl. Procurorulu generalu s'au plansu la mine pentru
dileptulu de presa cuprinsu in articlii intitulati „In locu
de articul'u” si aparuti parte fără, parte cu mai multe
semnaturi in Nr. 113, 126 si mai multi ai „Federatiunei”
provocu pre Redactorulu „Federatiunei” Dl. Aleandru Ro-
manu, ca pentru a fi ascultatu s'ă se infatissiedie sub respon-
dere urmărilor legale, in 17 decemvre 1868 la 10 ore dem-
in localitatea mea oficiale in construitur'a I. a casei de sub
Nr. 65. Calea de Cherepesiu in Pest'a.

Datu Pest'a, 15 dec. 1868.

Ferdinand Kacziany, m. p.
Judele de Instructiune in causele
de presa in Pest'a.

**Procesul de presa alu redactorului „Fede-
ratiunei”^{**})**

pertratatu la curtea juratilor d'in Pest'a in 7 l. c.

Cuventulu de aperare alu lui Ales. Romanu.

Dupa cele insîrate mai susu este invederatu că
Uniunea Transilvaniei cu Ungaria nu numai că nu
sau esecutatu neci candu, ci chiaru intru intielesulu
legilor d'in 1848 trebuia ca in detaliu să se regule-
die mai tardu. Evenimente triste, de cari cu fiori ne
ducemu a minte, si a le caroru reimprospetare nă-
mene nu o doresce, au impeditatu acesta regulara si
prin urmare insa-si esecutarea legii; aceste evine-
minte nu Romanii le au causatu, si daca au prinsu
si armele nu au facutu d'in ura in contr'a natiunii
magiare, precum au dîsu D. procurorul gen. neci de
dileptulu in contr'a uniunii, ci pentru că prin modu-
lu, pre cum se decretase, au crediutu a fi amenin-
tata esistintă loru natiunale si pentru că dupa in-
tîtele reclamări n'au fostu ascultati, ba neci chiaru
nu in consideratiune. In ceea ce me privesce pre-
mine, ur'a neci candu nu m'au condusu a atîta in
contr'a natiunii magiare, pentru că pre mine me con-
ducu principie politice si convingeri, d'intre cari un'a
este convingerea firma că sortea si viitorul elemen-
tului magiaru si romanu sunt strinsu legate, că-ci
ambele sunt isolate in oceanulu germanismului si alu
slavismului amenintiatoriu, că celu ce ar' tind a slabì
pre unul slabesc pre amendou si li-ar aduce pericolu
comune. Asta convingere a mea am dechiarat-o si in
det'a tierei intr'o siedintă d'in lun'a lui fauru, candu la
unu pasu d'in cuventarea Dului ministru Eötvös, am
observat, că „de ar vre fatulu (ursit'a) ca să ni mai
neîngemui inca odata manile in sange fratiescu,
chiaru si dupa aceea inesorabil'a necesitate, interesele
comune ne-ar sil'i ca să ne impacămu.” Protestediu
dara in contra a ori si ce felu de invinuire de ura
natiunala si nu concedu nîmurai a suspitiună pa-
trioticului meu, cu atîtu mai vertosu nu, că-ci atîtu
a deputatu, cătu si ca cetacieanu mi-am cunoscutu
chiamarea si am implinitu detorintă mea. Respingu
dara ori ce suspitiunare neintemeiata si provocu pre
ori care ar vre să me invinuesca in asta privintia, să
produca fapte!

Cătu pentru autonomia si nedependintă constituunala a Transilvaniei nu voiu, dar credu că
neci este de trebuintia să aducu dovedi, că-ci ace'a
este preacunoscuta. Transilvania au avutu-o, si au
avutu-o in mai mare mesura decât Croati'a, apoi la
1848, Croati se rupsera de Ungaria, au prinsu si
ei, — inca cei d'antăi, — armele in contr'a Ungariei,
si tote aceste la impaciuni li-se fècera concessiuni,
si se dede carta bianca si Croati'a cascigă mai multa
autonomia decâtă avusese, pentru că se bucură si de
principirea vienesilor; era Transilvania, carea fu-
se nedependintă perdiu autonomia sa si reclama-
rile natiunii romane au remasu neconsiderate. Acum,
dlor, daca am pretinsu pentru Transilvania dre-
pturi autonomice, facendu provocare la Croati'a,
tredu că n'am pretinsu lucru nedreptu, esageratu, si

că prin acea pretensiune d'in articlii incriminati nu
s'au facutu atîtiare in contra legii, — precum vre
D. procurorul gen. — dovedesce insa-si provocati-
unea la diplom'a Leopoldina, dar mai alesu la analo-
g'a cu Croati'a, că-ci impacarea cu Croati'a s'au
intemplatu precale legala.

Să vedem in se fazele ulterioare prin cari au tre-
cutu cestiunea de Uniune de la 1861 incoce. Pana
acă am dovedit u prin legile inse-si, că Uniunea au
fostu decretata numai in principiu, acum voiu aretă
că atât Domnitorulu cătu si insa-si diet'a Ungariei
totu intru acestu intielesu au judecatu a supr'a
Uniunei.

Diet'a Ungariei in prim'a adresa a sa d'in an.
1861. in aline'a despre cestiunea Uniunii dice „Cré-
demu, că neci cetatienei de natiunalitate nemagiara
ai Transilvaniei nu si voru socotî pericitate interese-
lelor natiunale prin Uniune, că-ci voru gasi
multumire si asecurare deplina intru
acele resolutiuni ce vomu face noi pentru concitatieni
nostri de alta natiunalitate.”

In Rescriptul I, ca respunsu la acesta adresa,
Domnitorulu dice „In ceea ce privesc Uniunea
Marelui Principatu alu Nostru Transilvania cu Un-
garia, carea s'au decretat fără de liber'a involare a
natiunei romane si sasesci, este de insemnatu, că
acesta uniune neci candu n'au intrat in
potere de lege, dupa publicarea decretărilor
unilaterale, aceea s'au desfacutu prin fapta si preste
totu se va consideră de neesecutabila pana atunci,
pana ce locuitorii nemagiari ai Transilvaniei voru
crede prin asta uniune a fi pericitate interesele loru
natiunale, si pana ce pretensiunile si interesele impe-
ratricei in asta privintia nu voru fi de ajunsu asecurate.
Indemnatu de aceste considerante, Uniunea Ma-
relui Principatu Transilvania cu Ungaria am la-
sat-o neatinisa prin resolutiunile nostre d'in 20 opt.
1860, si ordonaramu a se face numai pregatirile pen-
tru reactivarca representatiunii regnicolari a Tran-
silvaniei.” In responsulu ce face diet'a in II adresa a
sa, promite de nou asecurarea intereselor natiunale
a locuitorilor nemagiari ai Transilvaniei. Nu am
intentiunea de a spune cum s'au asecuratu aceste
interese natiunale, este preacunoscute, ci am să
constatediu numai faptul, că diet'a insa-si au recu-
noscutu detorintă sa in asta privintia, si prin acesta
totodata condițiunile Uniunii pentru a se regula
uniunea decretata numai in principiu.

(Va urmă.)

Revista diurnalistică.

Cetim in „Pester Lloyd”:

„Daca ar' mai fi omeni cu cugete naivie copila-
resci, cari să nu scia ce să tienă despre schimbare
a ministeriului romanu, apoi si acestor'a
li se dă acum ocazie a se convinge despre adever-
ata importantia a acelui evenimentu. Dlu Bratianu
pare a avea multa ambiciune si a se teme, că lumea
va concede a se seduce si a crede, că demissiunarea
lui n'a fostu numai o manopera simulata, care Mai-
statea sa regale Prussia a ordonat o nepotului său
d'in Bucuresci, pentru ca Prussia să nu inschimbe
inimicita Ungariei pentru amicita Romaniei. Ace-
stu cugetu nu lasă pre dlu Bratianu in pace si elu
se grabi a aretă lumei, că la demissiunarea lui n'a
fostu nece decâtă vorba de o schimbare a politicei
Romaniei. Acăstă a fostu cu totulu de prisosu; la
noi in Ungaria omenii nu sunt atât de scurtu ve-
datori, pre cum s'ar' crede in Berlinu si Bucuresci;
noi nu concedem asă de usioru a ne amagi prin
jucarii diplomatici si scim pră bine, de ce am ave-
să ne ferim d'in partea Romaniei in casulu unei
crise.

Dlu Bratianu infatissiā in siedintă de sambata
a camerei Romanilor assertiunea audace, că contii
Beust si Andrassy ar' avea planul de a „anneță”
Romania. Acăstă nu este o assertiune nouă, ci un'a
d'intre acele-a calumnie machiavelistice, cari se cer-
ca acum de unu anu a se pune in circulatiune con-
tra Austriei si a Ungariei. Contra atât oru calumnie,
cari dupa dîsa cunoscuta „calumniare audacter, sem-
per aliquid haeret” pre langa tote demintirile se totu
reinoiescu, propriamente nu este neci o arma.

Contele Beust avă, inca in lun'a lui apile, o in-

trevorbire cu dlu Cretulescu, in care protestă cu
tota resolutiunea contra ideei: că monarcia ar' voia a
se mari pre contul Romaniei. Si totu si in lun'a lui
maiua era-si dâmu de faim'a, că Austria-Ungaria are
cugete de annessiune in privintia Romaniei. intr'o
converbire a ministrului presedinte italianu Menabrea
a cu ambasadorulu austriacu bar. Kübeck. —
D'in depesi'a dlu Kübeck cătra d. Beust se vede, că
si unu barbatu de statu atât de luminat cu Menabrea
inca a fostu aplecatu a da crediamentu faimelor
despre cugetele de annessiune a le Austria. —
Machinatiunile asiă dara trebue că s'au facutu
cu multa dibacia si contielegerea ce esiste între Flo-
rentia si Berolinu ne indreptatiesce a presupune, că
funtele faimelor, despre planuri presumtive secrete
a le Austria si Ungariei in privintia Romaniei, are a
se cercă in Berolinu. E unu proverb neamtescu
cunoscutu, că: „cum e omulu asiă i este si cugetulu”
Să avem iertare pentru acestu citatu trivialu, dara,
indata ce este vorb'a de annessiuni, noi nu potem să
nu cugetăm la acelu diplomatu alu căruia capu este
pururea plinu de cugete de annessiune si care a eser-
ceat pan'acum'a manoper'a adnessiunei cu zelul si
resultatu atât de mare. — Care a anectat atât
cătu dlu Bismark, care a avutu atât-a ocasiuni a
gusta bucuriele dulci cari le oferescu annessiunile:
acel'a va fi totdeun'a plecatu a presupune, că pro-
priele sale passiuni le au si altii. Calumni'a ce se re-
spandă tempu indelungat in secretu, o esprime
acum dlu Bratianu publice in camer'a Romaniei;
inse adausulu cu care o urmaresce areta destulu de
chiaru, că nu noi avem planuri de annessiune, ci
dlu Bratianu si creditiosii săi. Elu dîce, că apesarea
Romanilor transilvani nu se poate privi cu indiferen-
tia; cu alte cuvinte că Romania are missiunea si de-
torintă de a annecta Transilvania. Asă nu vorbesce
fostul ministru alu unei tierisori de $3\frac{1}{2}$ milioane de lo-
cutori fatia cu o monarcia de diece ori mai mare,
daca nu stau a altii la spatele lui, cari lu-incurageaza
la atari espressiuni.

In ce stă propriamente acea apesare presumtiva
a Romanilor transilvani? Dora acesti Romani se
alunga, dupa daten'a moldovenescă, d'in locuintele
loru, se despăia de avereia loru, se batjocurescu si se
maltrateaza? Nu au ei tote drepturile, cari le au toti
ceialalti cetatienei ai statului? Nu-si alegu ei depu-
tatii loru pentru dieta, nu s'au numit u din sinulu
loru chiaru si oficiali innalzi de statu? Tota apesarea
Romanilor d'in Transilvania stă intr'acc'a, că că-
toru-va capete aprinse d'intre ei nu li se concede a
calcă in petiore legile tieriei ai cărei cetatiene sunt si
a agită pre fatia pentru rescolare contra acestor legi.
Pre deputatul VI a d'una a buna samanime nu-lu va
invinovat că este pră strictu in privint'a conatiunile
loru săi, ci mai virtosu trebue crediutu că acestu
entusiast roman este plecatu a priy'l intr'o lumina
mai favoritoria si actiunile nelegale a le esaltatilor
romani, si totu si acestu deputat a dechiarat franco-
de-ună-dile in dieta, că Romania cari au subsem-
natu cunoscutulu pronunciatu n'au pechatuitu
numai contra legilor tieriei ci chiaru si contra intereselor
natiunii loru proprie. Elu neci n'a cerutu
absolverea loru, ci a rogat numai pre ministeriu,
ca să-i recomende grătiei monarcului. Omenii ne-
vinovati ince n'au lipsa de gratia!

Intr-acăstă stă asiădara apesarea Romanilor
d'in Transilvania. Ei trebue să se supuna legilor
ca si altii! Cu adeverat o nedreptate strigatoria la
ceriu; destulu de mare pentru a justifică o invasiune
romanescă! Daca ceteresce omulu acesta doctrina ne
mai audita a dlu Bratianu si o pune in fată a acusa-
rei ce elu a expresu contra lui Beust si Andrássy de-
spre tendinție de annessiuni, apoi său trebuc să se
indoiesca despre mintea sanetosa a dlu Bratianu si
a ascultatorilor lui, său să presupuna in Bucuresci
unu gradu de demoralizatiune politica, cu care abie
rivaliseaza cea a cabinetului grecescu.

Dorere, parerea d'in urma este mai indrepta-
tă. Bratianu si guvernul roman, ei sciu prea
bine ca si noi si ceealalta Europa, că monarcia au-
striaca-unguresca n'are neci unu interesu a legă cu
fortia de sene căte-va milioane de eleminte eterogene,
necivilizate si nepacanice, si că pentru noi abie ar'
pot fi o nenorocire mai mare, de cătu candu Roma-
nia pururea neleniscita ar' fi legata politicesce cu

nei. Bratianu scie forte bine că noue nu ni poate trebu Romani'a, inse de o parte elu trebue să tienă poporul într'o stare iritata, ca să incuviintieze mediulocale pentru execuarea planurilor unei Românie mari, era de alta parte trebue să infatiseze inarmările estraordinare ca urmare a periculelor estraordinare, căci altmîntrea Port'a și celelalte poteri ar' pete rechiamă cu dreptu, că Romani'a trece preste massimulu armatei sale de 30,000 statorită prin conveniune.

Dlu Bratianu dice, că imperatul Napoleonu încă sciu despre transportul armelor, — acătă inse nu documenteaza nici de cătu, că daca domnii Români, în visurile loru de potere mare, ar' ceteză a innaintă ce-va preatate, Napoleonu dora n'ar' pasă cu unu veto contra loru. A scă ce-va si a aprobă ce-va, nu este totu atât'a. Daca Napoleonu ar' fi aprobă tu inarmările, dlu Bratianu de buna sâma n'ar' fi intrebuintiatu expresiunea dubiosa, că imperatul francesilor a „fostu instruitu“ despre inarmări. In aceste cuvinte jace o modestia estraordinaria, pentru că „instruitu“ am fostu si noi despre transporturile de arme, fără de a le urmară cu simpatiale nostre. Moderatiunea cea mare a lui Bratianu celu sanguinicu in expresiunile sale documenteaza de nou, că politica francesă nu este favoritoria planurilor guvernului d'in București; si insu-si Bratianu parcă a simțit, că nici ajutoriul prusescu si rusescu nu este atotu poternicu, si că prin urmare totu-si ar' fi bine, daca s'ar' potă trage in complicitate si Imperatul Fransesilor. In acesta privintia inse suntemu deplinu lenisiti, pentru că pana candu in România voru portă rolulu conducerior barbată ca Bratianu, Francia nu si-va uită de sene atât'a de tare, in cătu prin favorisarea aspiratiunilor romane să servescă unor interes, cari suntu chiar contrarie cu ale sale.“

In nr. viit. voru urmă reflessiunile nostre la acestu articulu.

Cetim in diurnalulu oficialu de Bud'a-Pest'a:

„Avendu in vedere propunerea ministrului nostru ung. la despartimentulu Cultelor si Instructiunea publică, pre episcopulu gr. cat. de Gherla Ioanu Vanci a l'am numită Arciepiscopu si Metropolitu de Alb'a-Iuli'a.

Datu Bud'a, 21 noemvre, 1868. c. n.

Franciscu Iosifu, m. p.

Publicatiune!

Asociatiunea literaria d'in Orasibul Buteni si-va tienă adunarea generale anuale in 20 a lunii curiente, după a media-di la 2 ore, cu care ocazione se voru desbată tote agendele clasificate in statute, pentru care scopu se invita cu totu respectul membrui d'in giurul ai acestei Asociatiuni, ca să binevoiesca a se infatisi la terminulu desfiptu.

Presidiulu Asociatiunei.

F O L S I O R'A

Daci'a si Romanii

La intrebarea, unde au fostu asiedati pana in seculu alu XII-le, de Nic. Densusianu.

I.

In istoria Romanilor d'in Daci'a traiana astămu unu periodu de noue seculi, despre cari datele istorice nu ne facu nici o mențiune, său de-să astămu iei si colă la scrierorii străini nesecă notitie sporadică, tote acele pana acumu încă nu sunt de ajunsu spre a implă intreg'a lacuna istorica.

Periodul de la Aurelianu pana in seculu alu XII-le este acoperit de intunericul evului mediu, si atât'a starea politica cătu si sociala a Romanilor se tiene pana astă-di de imperiul controverselor.

Cei mai multi istorici romani, pre langa ace'a că trebu d'in vedere punctele cele mai principali d'in istoria Romanilor, lasara si acestu periodu ne discutat, unii multumindu-se a-si dă o profesiune de credintia, altii o parere, era altii, basati pre traditiuni, altii basati pre istorici cu multu mai tardii, cu pueina critica, se inceputa a scoate ce-va lumine.

Istoria inse nu se serie nici pre credintie nici pre pareri, chiar' si traditiunile joca numai unu rol secundariu in totu studiul istoricu si servescu mai multu de materialu poetilor, de cătu istoriei adeverate.

Chiar' de ar' fi credint'a si parerea acestor ori-cătu de adeverate, daca ne lipsesc probele istorice, cauta să caia d'in aintea tribunalului criticu.

D'in cătu documento istorice sunt descoperito pana astă-di, sunt de stule ca să scriemu astă-di istoria vietiei politice si sociale d'in acestei noue seculi; trebuie numai adunare si date la lumina. Noi nu trebuie să ne incepem istoria de

Turinu, in dec. 1868.

Domnule Redactoru!

Ca unu documentu despre simpatia si interesulu patriei-mame ve impartesescu — după „Unită Cristiana“ — unu articolu ce se occupă cu cestiu-ne Transilvaniei. Vi-lu impartesescu in estrasu, de ora-ce contiene unele adeveruri atât'a de mari in cătu nu incapă intre angustele margini ale libertății pressei d'in Ungaria.

Transilvani'a.

Guvernulu ungurescu totu atât'a de tiranicu ca si celu austriacu — de-să voiesce să treaca de celu mai liberalu, de-să afirme, că supusii săi se bucura de tote drepturile imaginabili — tinde ca si Rusia, la magiarisarea varielor natiunalități din cari se compune, adeca a Romanilor resariteni, a poleciloru septemtriunali, a slovacilor nordu ostici, a serbiloru de la media-di, a croatiloru de la apusu, si a germaniloru de pre la Posionu si Neusilden. Uitandu de chiaratiunile ce le facura in 1849, după ce fura batuti, uitandu promisiunile ce le dedera lui Garibaldi, Klapka, Kossuth si Teleki pre candu s'afflau in esiliu, — după ce prin ignoranti'a etnică a dlu Beust s'a tainutu imperiul in doue staturi independinti, — se facura tirani asemenea muscaliloru. Cu dreptu cuventu potă dice „No u'a Pressa libera“ d'in Viena, că magarii sunt unu poporu, care nu se scie smulge d'in vechi'a barbaria hunica. Dispusetiunile guvernului ungurescu actuale tientescă a reduce pre Români in o conditiune mai rea ca cea a sclaviloru, cari, de-să formeza o mare majoritate in Ungaria orientale si in Transilvania, sunt tratati precum erau negrii in statele australe ale Uniunii americane. Tirani'a unguriloru contra Romaniloru nu e fabula, ci unu adeveru puru.

Acesti-a in 15 iuniu trecutu facura o reprezentatiune indreptata cătra Poterile europene. Testulu fu publicatu in „Steu'a Oriintelui“ si după ace'a in „Reforma“ d'in Florentia, si in „Sectul“ d'in Parisu. Magarii fiindu avuti cumpără foia francesă „Constitutionalul“, care se si fece resunetul calumnielor magiare in contră Romaniloru.

Ei reprezinta pre Români ca venduti Rusiei, depingu apoi România ca pre unu foculariu de insurectiuni contră despotiloru magarii, ca barbari; pre candu se scie forte bine, că multime de emisari magarii, bine provediuti cu bani, sunt imprastiatii prin Moldova si România mica, cari atită pentru separatismu si sustineau pre boierii retrogradi. D'in fericire germanii incepu a cunoase, că sunt sacrificatiungurilor. Galitanii — neobtinendu autonomia loru — facu causa comună cu ceihi. Croati — cari prin mandatarii loru sedusi de aurulu magiaru, subserisera orbesce unu pactu absurd de uniune, d'in cau'a Fiumei voiescu să revoce acordul datu, Dalmati'a, voindu a fi autonoma, remane desfacuta de trigrnul anesatu Ungariei. Tote aceste cercuștări ne indreptatiescă a speră, că Transilvania va să se revocă ilegală Uniune cu Ungaria proclamata de imperatulu. Daca Transilvania nu ca-

stiga astă, daca ungurii si adi canta: „Uniune său Morte“, cine se va mai indoi? . . . ? Adi nu e nici o necesitate politica pentru existența unui regn ungurescu polietnicu. Principiileloru istorice succese dogmă natiunalității. Români, ca-să serbi si ceihi, au dreptul a se constitui independenti. Cele 5 milioane de unguri sunt liberi in campie si pustele loru; deci fia umani, culti si instrumenti, si voru vedea, că diferitele natiuni ce-i inceungiura, departe de a-i impiedeca in desvoltarea loru intelectuală si comercială, le voru fi nesce buni amici.

I. C. D.

Cuventarea deputatului Miletics

tieună in siedintă d'in 26 noemvre a casei reprezentantilor. (Urmare.)

Ni-se imputa, că prin „arondarea comitatelor“ minoritatea aru fi espusa majoritatii, si s'aru opribe prin acătă; deca aru fi asiè, apoi acătă s'aru intemplă si in acelle comitate, in cari după formă loru de astă-di sunt majoritati si minoritati, asiè in cătu tocmăi aru trebu straformate; se-pulu arondarei e, ca comitatele impartiți după natiunalități să fie cătu mai omogene, ca astu-feliu natiunalitățile singurătece nu numai să capete terenul pentru desvoltare, ci să se pună capetul si certelori; acolo, unde si după arondare aru mai romană minorității, aceste nu se voru potă opribe, de una parte pentru că si proiectul nostru li asigura limb'a, de alta parte era-si pentru că membrii majoritatii nu voru posiede drepturi civile si politice deosebite, ci totu avantajilu loru va fi, că limb'a majoritatii va fi oficială, fără ca limb'a minoritatii insemnată să fie eschisa, si acăta dispusetiune nu e nedrepta, cu atât'u mai putinu, pentru că limb'a celoru ce in-tr'o parte sunt in minoritate, intr'altru locu se va bucură de avantajile majoritatii, si totu majoritatea, considerandu natiunalitatea sa, care intr'altru tienutu e in minoritate, va fi drept la alegerea oficialiloru; — tocmăi atunci, deca de una parte se va cunună prin lege, că limb'a majoritatii e oficială, deca dăra acătă se pune afara de tota indoiel'a, si deca de alta parte natiunalitățile se concentrează, in cătu se poate, — numai atunci voru inceată freeurile, administratiunea publică va fi mai usor, si partile politice nu se voru forma după natiunalități, ci după interesele meritatorie politice si materiale, statul se va intări prin acătă, si institutiunile constituuite se voru desvoltă. In fine deca temere, că majoritatea va oprime minoritatę, ar' fi de ajunsu spre a discredită ore-care institutiune, atunci aru trebu să n'micim insa-si constituutiunea si institutiunile constitutionale, pentru că la acestea atât'a in cercurile mai inalte, cătu in cele de midi-locu, precum si in cele inferiore majoritatea e totu-de-un'a contrari minoritatii, si tocmăi in numele aperarei minoritatii absolutismul său celu putinu guvernului neresponditoru pretinde drepturi, cari nimicescă drepturile constitutionale: legea si guvernului respuditoru sunt de ajunsu spre aperarea minoritatii. Dreptu e, ca conformu starei de astă-di a mai multor comitate aliantă minoritatilor să nimicescă dreptulu naturalu aloru majoritatii relative in privintă natiunalității si a limbii, său pre cum propune proiectul comisiunii centrale, ca numai limb'a magiară să fie pretotinderea oficială, si anume intr'una tiera, in care locuiesc cam la vr'o trei milioane de slovaci si ruteni, la vr'o trei milioane de romani, si unu milion si diumatate de serbi!

Sunt omeni, cari afirme, că pretensiunile nostre aru

la fundarea Principatelor romane, nu de la ducii Gladu, Gelu si Menumorutu, nu de la Aurelianu, ci chiaru de la primă venire a colonelor romane in Daci'a, de la divulu Traianu; si daca prin ajutoriul documentelorloru nici-a succesu a lamuri unu singuru punctu d'in vietă a acestor colonie, este destulu, ca să ne dă lumina preste unu seculu intregu.

Sub titulu: „Dacier und România“ publică Dr. Robert Rösler in analale academice de științe d'in Viena (Tom. LIII 1867) unu tratatu despre istoria Romaniloru de la Aurelianu pana in seculu alu XII, unu studiu criticu atât'a cu privire la cestiu-ne romanității nostre cătu si cu privire la locuștă Romaniloru pana la seculu XII-le. Ca să ne potem dă o parere despre opulu autorului, este de lipsă, ca să cunoștemu mai antănu, cum deslegă autorulu aceste două cestiu-ne grave.

Intrebarea antănu o astămu (pag. 78, 79) astfelu deslegata:

„Inimicetă continua ce era intre provinciile romane si intre Daci'i ce locuiau părțile a fara de Daci'a, era cu multu mai mare, de cătu să suferă o contopire a Daciloru cu Romanii.“

Înșu-si Dr. Rösler ne spune, că numai pana atunci a fostu indoiala despre romanitatea nostra, pana candu Europa nu ni-a cunoscutu limb'a; asiè dăra vedemă aici finita o luptă ce a durat mai multu de unu seculu intre scrierorii străini si romani, carorii mai totu-de-un'a ca premiu literariu le erau rezervate furcele.

A dou'a intrebare, atinsa inca de Petru Maior, era de Dr. Rösler scosa de nou la lumina, este că unde au fostu locuștă Romaniloru pana la alu XII-le. Dinsu asta, că noue ni lipsesc istoria de la Aurelianu pana la fundarea Principatelor romane; de aci conchide, că pana in tempulu acestă nu au existat de locu Romanii in Daci'a traiana, si că

Români d'in Transilvanie, Banatu si România au emigrat pre la inceputul secolului XII. d'in Bulgaria (pag. 79 lit. d.), in urmă unui reflux, nu d'in ore-eari impregiunări politice de cătu mai mulți ca ciobani. Acătă este rezolvirea unei enigme pana acum neințeleșă la istorică austriacă, cu carea Dr. Rösler si-a casigat unu renome mare in tota Germania.

Argumentul celu mai poternicu alu criticului se culminea in impregiurarea, că nece o ceteate, nece unu orasiu, nece unu satu d'in căte au fostu fundate pre tempulu domnilor romane in Daci'a, nu si-au pastrat numele său la Români de adi, de unde se vede, că după retragerea coloniloru prin Aurelianu Daci'a a ramas tabula rasa.

Etă ce dice d'insu: „Pana la ceteatei mai de parte si pote mai aduce prin scrutatorii romani, stă assertiunea: Nice unul d'in locurile mai insemnată ale romaniloru nu si-au pastrat numele său vechiu. Tote satele si orasiele d'in România, Banatu si Ardelu sunt fundate d'intr' unu tempu cu multu mai tarziu, si satele si orasiele d'in Banatu si Ardelu nu si-au numirile loru de la Români, cari la nece unul nu i-au datu nume, ci ei au primul numai pre cari le-au astă.

Totu assertiunea acătă si-o repetește inca istorico-criticul germanu si in brosură sa intitulată: „Die Anfänge des walachischen Fürstenthums“, ca un'a d'in cele mai grave si mai nereturnare argumentații (pag. 34).

Totu in carteă acătă, la pag. 38, astămu următoare sîrse: „Si asiè existintă de numiri de locuri singuru nu va potă să probeze nici o data, că in Daci'a ar fi ramas vre o populație insemnată.“

Dupa aceste citate, omulu nu ar' sci voi'a si nevoia criticului germanu, celu putinu ince va cunoște ori si cine,

fundă éra-si caste noue, ca in evulu mediu; că acum, candu castele nasceri, si staturilor, si privilegiile sunt eschise d'in vieta statului si s'a introdus dreptu uniformu, nu se potu infinità privilegie in favorea nationalitatilor. Dar' pre cum am dñs, ceea ce ceremu noi nu e privilegiu; altele au fostu privilegiile in evulu mediu, candu asigurău dreptulu legalitatei proprie, codice deosebitu, administratiune deosebita, si asiè mai departe, candu acele privilegiie modificau organismul statului in favorea claselor seu castelor singuratece, dar' noi nu ceremu nimicu d'in acestea in favorea nationalitatilor, ci numai accea ce e naturalu si dreptu, adeca ca oficiele se lucre in acea limba, care e limb'a majoritatii locuitorilor, că-ci oficiele sunt pentru locuitori, — si ca d'in acésta consideratiune se se faca schimbarile topografice posibile, pre cum s'a facutu cu alta ocasiune si d'in alte consideratiuni, si se voru mai face.

De postulatele nostre principale se tiene, se se enuntie prin lege, că cetatianilor de una nationalitate, in totalitatea loru, li-e iertatu a tienè congresul pentru interesele loru de cultura, că in totalitatea loru potu fundă institute de cultura si si-potu procură midi-locele necesarie spre acést'a. Totu asiè dorim noi, că in tote scolile de midi-locu si superioare ale statului limb'a majoritatii locuitorilor se fia limb'a propunerii, intrebuintandu-se si cele-l-alte limbe in modu coresponditoru.

Analisandu si justificandu postulatele nostre d'in punctul de vedere alu egalei indreptatrisi a nationalitatilor, ca membrulu unei nationalitat mi-tienu de detorintia, ca se midau m'e si altor'a socota, nu stau ore pretensiunile acestea in contradicere cu alto interese momentose ale unui statu constitutiunalu si liberu.

Cari sunt aceste alte interese? Adres'a dietoii d'in 6 iuliu 1861 dice: „Noi voimu, ca interesele nationali a le conctatianilor nostri de limba nemagiara se fia ascurate prin lege intru tote, ce se voru potè realisa fara dismembrarea politica a tierei si fara sacrificarea independintiei ci legali.“

Conformu acestoi despusestiuni, comisiunea nationala d'in 1861 mentiuncza, că cestiuenea nationala este a se deslega „intre marginile unitati teritoriale si politice a statului.“

In consuantia cu acést'a, unu membru alu guvernului si barbatu magiaru de statu dice in opulu seu despre nationalitati, publicatu in 1865: „Cum că dreptele pretensiuni a le nationalitatilor numai atunci se voru potè multumiri, daca unitatea si esistint'a statului va fi ascurata“, adaugandu, că, de alta parte, unitatea si esistint'a statului numai atunci se fia ascurata, daca si pretensiunile juste a le diseritelor nationalitatior voru fi ascurate.

Intr'unu altu locu alu acelui-a si opu, autorul ni mai presinta doue argumente cu privire la deslegarea acestei cestiuene, adeca: „cumca ace'a nu este in contradicere cu una administratiune bine organisata, care este una conditiune a buinei stari materiali a singuraticilor cetatiani, nece cu libertatea individuala politica a cetatianilor, carea este basea unui statu constitutiunal modernu, si de la carea atérna multiu-mirea cetatianilor.“

Subcomisiunea nationala d'in 1867 argumenteaza, că pretensiunile nationalitatilor sunt a se multumiri intre marginile: „prescrise de interesul unitatii politice a statului, prin urmare, de integritatea teritoriale, de unitatea legislatiunei si administratiunei statului.“

Motivele comisiunei intrege si a le comisiunei centrale mergu mai departe si statorescu ca margini: „unitatea

tierei, possiblitatea si practicabilitatea guvernarei si a administratiunei, precum si recerintele unei justitie punctuali si rapede.“

Pana ce adresele, barbatii de statu si comisiunile tieneau in vedere pana in 1868 numai interesele administratiunei centrali: comisiunea d'in 1868 ja in socotela acum'a inca si interesele administratiunei inferiori, prin urmare inca si administratiunea municipale politica si de justitia.

Daca vomu adunà tote parerile, atunci ni se presinta ca margini a le deslegarei cestiuenei nationali urmatoriele interese; unitatea statului, una administratiune politica si de justitia bine organisata, si libertatea individuala politica.

Pretenziunile nostre, luate seu preste totu, seu un'a cete un'a, nu vatemata nece unulu d'intre aceste interese.

Noi respectam unitatea teritoriale a statului, că-ci acést'a nu este vatemata nece atunci, candu, d'in alte privintie s'a intr-unitu seu s'a despartit comitate. Integritatea statului nu este vatemata nece chiar' prin una autonomia nationala regnicolare, precum o preste regatulu trei-unitu Cantonele d'in Elvetia posiedu multu mai mari drepturi semi-suverane decum au municipiile nostre: staturile parteculatori d'in Americ'a-de-Nordu nu vatemata integritatea acestoru staturi. Unitatea politica de statu nu este vatemata, că-ci ea contine trei elemente: unitatea legelatiunei, unitatea administratiunei supreme, si unitatea seu conformitatea in administratiunea, justitia si in alti factori organici ai statului; tote aceste remanu neatinse de pretensiunile nostre.

Possibilitatea si practicabilitatea administratiunei supreme si inferiori, rapetim a si punctualitatea justitiei neceun se fia vatemata prin pretensiunile nostre, ci acele sunt inca promovato.

(Va urmà.)

Cuventarea deputatului V. Babesiu

tie-nuta in 2 noemvre la desbaterca cestiuenei de nationalitate in dieta Ungariei.

O orata casa representativa! Me rogu se fiu ascultat eu rabdare că me voiu insu si scurtu.

Nu me voiu folosi de argumente teoretice, istorico si diplomatici; acestei privintie au satisfacutu altii. Eu me voiu servu mai vertosu de argumente practice si voiu purcede d'in junte de vedere practice.

Mai nai te de tote fie-mi iertatu a indreptà o modesta observatiune extra acci domni, cari inca totu mai tienu si pretindu, că cestiuca de nationalitate, ba chiar' si nationalitatea ar, si opulu reactiunei seu alu cutarei maiestrii. Asiè sci, si credu că nu se va trage la indoiala d'in neci o parte cumca fiii noci-unei nationali nu s'a luptat cu atatu zolu, cu atatu devotamentu pntru nationalitate, casii magiarii, creditiosii fii ai nationali magiar. Intrebu deci: fostu-a si lupi'a si devotamentulu loru unu opu alu cutarei reactiunei seu vre-unei maiestrii? Seu că dora credeti domnilor că — daca acelu zolu si devotamentu la fiii nationali magiare a fostu produptulu sentiuilu si conscientiei nationali, numai fiii nationali magiare ar' fi capaci de astfelu de sentiu si virtute?! Este usioru a vorbi de reactiune si — ddieu mai scie de ce maiestria, a imputa altor'a de acestea, atunci candu dvostra sciti că nationalitatea vi e ascurata; dar' ve rogu se incetati a incarcà cu suspitione pre altii, anume pre acel'a, cari d'in asemene motive casii voi se folosesci spre asemene scopu, de asemene mediloce, că-ci in cele d'in urma, suspitionea recade asupr'a celor'a ce se servescu de ea.

Muntii cu stramutarea poporelor capeta numiri noue, amesuratul modului loru de cugetare si imaginatiune; singurul rurile cu ap'a loru lina ori rapede, limpedo ori tulbere facu ca numele loru se remana la ori-ce poporu ce au fostu silitu se bée seu se innece in undele sale.

De acéa si aflamu in Ardelu, că numirile riurilor sunt cele mai vechie. Pre noi nu ne intereseza, daca numirile riurilor d'in Ardelu le vomu afla si la Agatirsi si Daci, e destulu se scim, că cum au fostu numite riurile aceste de coloniele romane si cum le numesce asta-di poporul roman.

Basati atatu pre inscriptiunile aflate in Daci'a, cătu si pre cosmografi vechi, vomu cercà, cari numiri de riuri si de munti cunoscute coloniclor romane mai esista inca asta-di.

Muresiulu ocure pre inscriptiunile romane sub numirea de Marus, era la cosmografulu de Raven'a d'in sculu alu IX-le, Marisia.

Somesiulu Samus, dupa o inscriptiune aflată: Aedilis coloniae Napocae a censibus, subsignavit Samum cum re-gione trans vallum.¹⁾

Ariesiulu la Ravenna Arinc.

Oltulu, dupa o inscriptiune, Alutum flumen²⁾, era pre tabul'a Peutingeriana A litum.

Giulu la Ravenna Gil-pir.

Ampoiulu, Ampejus, langa Ampeia, asta-di Slatn'a.

Crisiulu, la Romani Crisius,³⁾ Tis'a la Ravenna Tysia; Temisiu, pre inscriptiuni Tibiscus (Tiviscus), era la Ravenna Tibisia.

Numiri vechie de munti aflamu in Transilvania urmatoriele:

¹⁾ Ackner und Müller „Die römischen Inschriften in Daci“ 763.

²⁾ Ibid. pag. 239, 17.

³⁾ Rösler Dr. „Anfänge d. wal Fürst.“, pag. 83.

Trecendu acù la cestiuenea de pre tapetu, voiu spung mai antau cum precepui io acésta cestiuene. Insemnu ince d'in capulu locului că n'o precepui dupa scol'a nomtiosca, ci asiè, precum o sentiu si precum am inventiatu a o precepe tocmai in scol'a magiara, de la cei mai emininti, mai renumiti barbati magiari.

Dechiaru si eu d'in capulu locului, că privesc in caus'a de nationalitate o causa de vieta, atatu pentru singurantele nationalitatii, cătu si pentru patri'a intrega.

Eu, on, casa, servindu-me de termini imprumutati d'in scol'a magiara, astfelu precepui nationalitatea ca (sé audim!) ca „conscientia de sine a poporului, ca — indreptatirea poporului la vieta publica.“ Cu alte cuvinte: „nationalitatea este spire-tulu luminatu si expresu in publicu alu poporului.“

Popornlu fără de nationalitate asiè-dara, tocmai dupa scol'a magiara, este o turma, ce in vieta publica, in statu nu cumpenesce nemic'a. Particularilor unui asemene poporu pote, ce e dreptu, să li merge si bine, precum pote să prospereze pe langa conditiuni bune unu sclavu seu o vita, dar' unu atare poporu nu traieste sie-si si pentru sene, si acelora si pentru aceia si d'in gratia acelor'a, eari d'in tempu in tempu i sunt stepanitori.

Ast-fel precepui nationalitatea si — ast-fel si-a precepui nationalitatens sa si natiunea magiara — pana atunci, pana ce si-a asecurat' prin lege. Deci fiindu că nationalitatea este o cestiu de conscientia si de sentiu, de cultura si libertate, este neaperatu de lipsa ca ea ca atare, să se recunoasca si scutesca prin lege, si acést'a chiar' intru interesul patriei comune; că-ci fiindu natiunile parti constitutive ale patriei, prin recunoscerea si asecurarea loru, se garanteaza conscientia, cultur'a si libertatea patriei.

Am auditu de mai multe parti dicendu-se, „recunoscemu esistint'a si egalitatea de dreptu a nationalitatilor, dar' tocmai pentru că recunoscemu, nu este de lipsa ca să exprimem acelea in lege, să le inarticulam.“ D'in alte parti érasi se dice: „si altintre este asecurata egalitatea de dreptu inca prin legile de la 1848.“ — Eu asiè tienu, că nationalitatele patriei, afara de cea magiara, prin legelatiunea mai noua nu sunt recunoscute si garantate, si cumca nu me insiu, dovedesc, de exemplu si aceea, că in acésta patria, ba chiar' aici in acésta casa, dupa legile custatorie nu este permis neci să se amintesci alta nationalitate publica de cătu cea magiara, insu si unui representante de alta nationalitate, nu i este iertatu a se numi deputatu de nationalitatea sa. (Strigari: neci nu este representante de nationalitate, ci de tiera.) Asiè este, de tiera dupa lege, dar' nu dupa adeveru si realitate; că-ci pe mine — buna ora, nu m'au alesu si tramișu aici tier'a, ci poporul romanu. (Contradicteri. Sgomotu.)

Ve rogu, dloru, va fi bine să ne precepem; si se-mi credeti, că nu ni pote fi folositru a incurca ideile si a ignorà faptele. Daca in patri'a nostra este recunoscuta si asecurata prin lege egalitatea nationala, pentru ce acelle numeroase regiminte, custatorie mai numai d'in romani, se numesc regiminte unguresci, si nu romancesci? si pentru ce soldatii de nationalitate romana servescu si sangeră pentru altii, pentru istoria si gloria altor'a, éra nu pentru a nationali loru propriu? — Caus'a este, dloru, pentru că nationalitatea loru nu este recunoscuta prin lege, de unde deducu éra-si că este neaperatu de lipsa, ca recunoscerea nationalitatilor si a egalitateli loru de dreptu să se inarticuleze in fruntea legii, tocmai asiè, precum este de lipsa ca să se intabuleze in cartea funduaria dreptulu tuturor compositorilor la cutare proprietate comună.

Buceciulu in atlasulu vechiu alu lui Torbier Mons Pence.¹⁾ Suru, montes Serorum se numesce la Amianu caten'a de munti ce cu vervuri ascutite se radica maestaticu (Amm. XXVII, 5).

Si cine se va indoi despre numirile acelora munti si deluri, cari de-si nu le aflamu pana acum pre nice o inscriptiune si la nece unu cosmografu vechiu, se vedu ince a fi curat romane, asiòd:

Olimpulu, unu delu frumosu langa Orasca, in ver-vulu carui-a s'a si aflatu nescio inscriptiuni romane cu dedicatiunea nymphis sanctissimis.²⁾

Codinulu, Caudinam, unu delu langa Densusu ce ne aduce aminte de furculae caudinae, pre sub cari trece armata romana in batalia cu Samnitii (321); si cu atatu mai tare se atesta vechiulu nume romanu alu acestui delu, fiindu că nu de parte de elu este asiediatu satulu romanesco Forum cadiunum.

Florus, unu munte intre Banatu si tier'a Hatgalui.

Vulcanu, unu munte la pasulu Vulcanului, si altulu langa Abrudu, despre care dice poporul, că noptea se vedu socruri feericie pre clu, adeca cu unu terminu mai vechiu, că pre clu se afla fauri'a dieului Vulcanu.

Ciblesiu, Cybelus, unu munte in districtulu Nasaudului, si totu o asemenea numire de munti aflamu in Grecia, Cybelon, si in Frigia, Cybelius.³⁾

(Va urmà.)

¹⁾ Archiv des Ver. für siebenb. Landeskunde, 1845, I, 3, pag. 16.

²⁾ Ackner et Müller, 263, 264.

³⁾ Ovid. Fast. 4, 249 si 363.

Ni se dice, că egalitatea de dreptu a naționalităților este recunoscută și că aceea îci cole se respectă în viață publică; dar' mi veti concede, dloru, că pre cât este acăstă adverat, se intembla simplu numai d'in gratia, éra nu pe temeiu legii; noi inse dorim să avemem temeiul in lege.

Poteti să ni dicetă, că avemem acum astfelu de regim, care tiene cuvenită socota de naționalitate. Si de ar' fi astă, cine inse ni garanta că mane-poimane nu va urmă altu regim, care nu va vre să tienă de felu socotela de naționalitate, — si cîte ni poate garantă, că mane-poimane nu voru siede intr'acăsta casa deputati cari nu voru vre să scie nemica de egal'a indreptătire naționale? De unde éra-si urmeza, că inarticularea egaloi indreptătiri naționale este neaperat de lipsa. Ce ati dîce D. Vostra, dloru, cîndu după unu parinte remanendu cinci, siese copii in avearea comună, in tempulu minoritatei său absintiei celor-lalți, unulu, celu mai mare, său celu mai istetiu si indrasnetiu, și ar' inscrie tota avearea la numele său, macară că in tablele publice vechi, in „Corpus juris“ avearea stă la numele tuturor membrilor familiei; acum, ajungendu ceialalți maioreni, ar' pretinde, ca la avearea parintescă să se scrie si numele loru in carte publică, că-ci li compete asemenea dreptu; inse fratele d'in posesiune li-ar' responde, că nu vede pentru ce cauza ar' fi acăstă de lipsa, că-ci fiindu ei toti frati, nime nu li nega egalitatea de dreptu! — Nesmintită ar' fi acestă unu respunsu forte frumosu, inse astă credu că prin acel'a neci unulu d'ntre frati nu s'ar' senti multiumită si odihnită; pentru că ori câtă incredere ar' ave ei cătra fratele d'in posesiune, dar' facia de urmatorii, clironomii aceluia si mai vertosu urmatorii loru facia de urmatorii aceluia — cum altu-felu si-ar' potă asecură mai bine dreptulu, de cătu prin inscrierea aceluia in cărtile publice? Seurtu vorbindu, la acăstă cestiune cu astă credu că pre cătu tempu esistintă publică a naționalităților nu va fi recunoscută, si egalitatea loru de dreptu nu va fi garantată prin lege, nu poto să fie neci vorba despre egalitate naționale in patria, pana atunci poto să fie vorba numai de gratia său bunavoință, său ori-co alta, dar' de egalitate naționale nu. Deci éta vi inca o data caușă; pentru carea pretindem, suntemu doitori să pretindem, ca in legea ce are a regulă caușă naționalităților, primulu paragraf se cuprinda respicatu egalitatea de dreptu a naționalităților.

Atâtă intru inter sulu naționalităților inse-si. Fiindu astă dără, precum am aretat, naționalitatea chiar' după doctrină magiară, o capacitate si condițiune de cultură si de libertate, esto lucru firesc si invederat, că dacă naționalitatea se apesa său se impedece, nu este cu potintia, ca să nu se impedece si restringă si sufletul ei, limb'a poporului, prin ce se infișă plăge de morte culturei si civilizației comune a patriei, prin ce se periclită prosperitatea viitorului patriei, ne mai amintindu de pericile posibile si d'in afara astfelu de impregiurări. Pentru aceea, o casa, se nu ne amagim, se recunoștem neaperată necesitate de a pronunță prin lege egal'a indreptătire naționale, de a o pronunță cu atâtă mai vertosu, că-ci si ce-a-l-alta parte a monarciei a pronunciată in constitutiunea sa pentru tote națiunile de d'ncolo; si cu privindia la acăstă saptă vi marturisescu, dloru, că nici o data n'asă fi credută si acceptată, ca legelatiunea de d'in colo, Reichsrath-ulu să intreacă pe diet'a Ungariei, in liberalismul fatia de naționalitate! (O strigare: dar' cehii?) Ve rogu, dloru, a ni votă astfelu de libertăți naționale, astfelu de dreptu pentru limbă, cum au cehii in Bohemia, si ne vomu plecă naționalitatea liberalismului magiaru. Si astă vi repetă: constituția austriaca, adeca a partilor de peste Lait'a, recunoște egalitatea de dreptu a națiunilor si restaveresce dreptulu limbelor pentru tote oficiale; apoi — si noi totu numai atâtă cereru de la diet'a Ungariei.

Am auditu dicundu-se, că proiectul de lege alu comisiunei centrale satisfacă tuturor dreptelor pretensiuni ale naționalităților, pentru că li dă naționalităților tote condițiunile de esistință si de desvoltătire.

Dacă ar' fi astă, n'asă pot să dicu nemica contra acestui proiectu de lege; dar să vedem cum să trebă. Pre cîndu acostu proiectu decretiza dreptulu eschisivu, dominatiunea naționalității magiare pentru tieră intregă, pre cîndu elu dă limbă magiară celu mai deplinu, mai nerestrinsu dreptu in legelatiune si in centru, si totodata o decretiza totu pe acăstă limbă de limbă oficială si diosu in viață municipale pretotindene, — de alta parte nu concede celor-a-lalte naționalități nici una felu de dreptu, éra limbelor nemagiară numai unu dreptu foarte restrinsu si ilusoriu. Si apoi acestea să fia condițiunile de esistință si de desvoltătire acordate naționalităților? si despre acestea am auditu d'in mai multe parti d'cendu-se, că dău cale liberului concursu, liberei intreceri in tre naționalități?! Dacă astfelu de pusetiune este libera intrecere, atunci astă credu, că spresiunea „intrecere“ n'are inteleșeu, si — folosindu-me de o asemenea, astă intrecere este, casă cum fatia de cinci copilasi legati bure, ati punu unu usariu pe calu, inarmatu cu sabia si cu pistoile, si apoi ati dico: no baieti, acum alergati, intreceti-ve, concursulu este liberu intre voi! (Sgomotu si ilaritate.) Precepui, O. casa, că potu să fia intre noi opinii diferitorie, inse că pusetiunea ce vreti se n'io croiti, ar' fi o situație de liberu concursu, marturisescu că nu potu precepe in ea mintea mea.

Cu multu mai loiale si ecitabile este proiectul nostru fatia de naționalitatea si limbă magiară; că-ci acestă —

antăiu: recunoște si pronuncia egalitatea de dreptu pentru naționalitatea magiară, ba si suprematia ei faptică in tota tieră; a două: in privindă limbei dispune, ca aceea, in legelatiune si la autoritatea si forurile judecătoresc centrali, să fie limbă oficială peste totu obligatoriu si totu-data limbă midilocitoria pentru tota tieră. — Prin acăstă precum dîse, proiectul nostru de lege recunoște chiar' si suprematia naționalității si limbă magiară, dar' inse recunoște o supremă dictata de impregiurări, situată in fapte positive, si acăstă pe temeiu unui principiu, éra nu arbitraminte, precum face proiectul comisiunei centrali; proiectul nostru adeca stăveresce regulă, că naționalitatea națională in majoritate, este primă naționalitate in tiera, si limbă oficială in legelatiune si in centru peste totu, si totodata limbă medilocitoria intre cele-lalte naționalități in tieră intregă.

(Va urmă.)

Beiusiu, dec. 1868.

Iuvat vivos memoria mortuorum;
mortuis subveniunt suffragia vivorum^{25/13}

Societatea de lectura a tenerimei române de la gimnasiulu beiusianu petrunsa de sentimintele gratitudinei cătra fericitulu episcopu **Samuil Vulcanu**, fundatoriul generosu alu gimnasiulu, a decisu a serbă neuitată memoria a acelui-si in ^{25/13} dec. a. c. pre langa parastasulu indatenatu si cu una productiune literaria, alu cărei programu e urmatoriul:

1) Orchestrulu intona una piesă ocasiunale.

2) Cuventu de deschidere.

3) Corulu vocalu canta unu viersu ocasiunalu.

4) Biografi'a repausatului Episcopu Sam. Vulcanu.

5) Se canta altu viersu ocasion.

6) Se disereza despre folosulu, ce l'a adusu gimnasiulu fundatul de. S. Vulcanu in genere pentru române si in parte pentru opidulu si districtulu Beiușului.

7) Dechiamatiune.

8) Corulu intona unu viersu funebralu.

9) Alta dechiamatiune.

10) Corulu éra se produce cu o piesă națională.

11) Cuventu de inchidere.

12) Orchestrulu dîce unu mersu ocasiunale.

Datu d'in siedintă a VIII-a a societ. de lect. *)

13 decembrie 1868. c. n.

Teodoru Rosiu,

conducătoriu.

Aug. Rubenescu,

not. corespond.

Varietăți.

***(*Noul Mitropolit*) Cetitorii nostri voru vedè d'in decretul imp., ce publicam mai susu, că veduvitulu scaunu metropolitanu de Alb'a-Iuli'a este suplentu in person'a Preasantie sale D. Ioane Vanciu, adeca a celui-a d'ntre candidati, carele au intr-unitu cele mai multe voturi a le membrilor sinodului electivu d'in 11 aug. a. c. Decretul porta dată 21-a noemvre, va să dica numirea este mai recente de cătu se oredeă si se publicase in unele diuarie, bine că se scieă d'in capulu locului si nimenea nu s'au indoită despre persona. Noul Mitropolit au sositu Domineca de la Vien'a, unde regulase la nunciatura procesulu verbale recerutu spre innaintare la Patriarculu Romei pentru fitoria preconisare, prin carea se conferește jurisdicția si poterea in cele suflături. Dupa numire si punerea juramentului in manile Imperatului, noulu mitropolit casciga dreptulu in temporalibus (in rem) si se potă instală in dominiulu metrop. — Credem inse, că P. S. Sa va acceptă preconisatiunea, carea se face numai in consistorie ce se tienu in cele patru anu-tempuri, deci său acum inca diecemvre, său in lun'a lui martiu — dar se potă si in modu straordinari prin o scrisore ponteficală ce se dice Breve, precum s'au intemplat si la numirea lui Lonovicu.

***(*Tenerimea romana*) d'in Oradea-Mare va dà in cursulu carnevalului viitoriu unu balu in favorulu tenerilor lipșiti. Ilustr. Sa D. Ioane Siorbanu, fostu capitanu supremu in districtulu Cetății-de-Petra, a binevoită a primă sarcină de a conduce comitetulu, care s'a alesu pentru acestu scopu.

***(*Rigorosanti si advocati noui*) D. Vasiliu Popu vnotariu cotense in Dabăc'a, depuse dilele trecute ultimulu rigorosu d'in scientiele de dreptu, pentru a cascigă gradul de doctoratu, cu sucesu eminente. Numerulu advocatilor romani inca se spori cu dnii Emericu Popu, v.-notariu cotense in Zelau, si Teodoru Fassie, cari ambi depusera mai de curundu censurele advocatiali d'in dreptulu comune si cambiale. Li dorim succesiu!

***(*Una dare nouă*) D'in Banatu ni-so scrie, că comitele supremu d'in Timisioră a emis ex officio unu circularu cătra tote diregatorie, in care li se impune a face colecte de bani spre a acoperi spesele pentru depingere a portretului comitelui supremu, care va să decoleze (?) sală congregaționii. — De si vocea nostra resuna in

*) On. Redactiuni ale celorulalte diuarie naționale suntrogate cu tota onoreea a primăi acestei sfiruri in colonie sale.

pustia, totu-si nu ne potem reteni, a nu avisă pre guvernul la acestu curiosu abusu, care nici sub Bach nu se intembla.

***(*Inscintiere*) Societatea româna de lectura si-va tienă adunarea generală in 31 dec. 1868. si toti membrii sunt invitați la participare. — Lugosiu, 5 dec. 1868. Comitetul.

***(*Tesauru rusescu*) „Times“ serie că Rusia a depusu la bancarii d'in Londra, Parisu, Amsterdamu si Francofurtu una suma de 11.333.000 funti sterlingu; acea foia mai adauge, că marimea acestei sume e batatoria la ochi.

***(*Comisariulu regescu Péchy*) a trameșu diregatorielor subalterne urmatoriul ordinu presidialu: „In urmarea unor sciri confidentiale d'in România voru veni de acolo trei individi in Transilvania, său potă au si veni, cu scopu de a recrută soldati de naționalitatea română, cari au sierbitu in armă a. r. si a-i trece in România. Dta esci provocată a tiene in vedere pre recrutorii respectivi, si in casu candu i-ai prinde, a procede in contr'a loru in sensulu legii. Totu odata binevoiesce a te ingriji, ca soldatii cu conceputu să nu si-parasea locuindu-i, si mi-referesce despre cele intemplate.“ — Mai departe suntemu incunoscinciatii, că guvernul a datu ordinu a stringe armele de la romani, nu scim inse, ore si cosele si cutitele.

***(*Se acceptă unu scandalu*) Dlu Haber negotiantele imprumutului lui Lónyay in Parisu, amenintă, că va pași ca actoru in contr'a ministrului de finanțe d'in Ungaria. — Ministrul Lónyay adeca a contrasu restulu imprumutului pentru linile ferate la bancariu Wodianer si consorti in Vien'a, ér Haber, negotiantele întregei operatiuni, pretinde să-i se dea lui acestu restu, că-ci la d'in contra va fi constrinsu a face nisice descoperiri noplăcute ministrului Lónyay.

***(*Se poate!*) Foie „Osten“ i-se scrie d'in Pest'a că contele Andrassy intreține in București unu agintă, firesc neoficial, care aru fi baronu prusescu si aru stă in relații personale cu principale Carolu, ceea ce luptă in starea, de a referi la Pest'a despre cele mai momentose si mai secrete intemplamente. — E adeverat, că crisia ministerială petrecuta mai de una-di in România, s'a sciutu in Pest'a cu câte-va dile nante de erumpere ei. Cine are urechie de audiu, să audă si să si-facă dispuseiunile necesare, spre a fi securu celu putinu in casă sa propria.

Sciri electrice.

Dresd'a, 14 diecemvre. „Dresdn. Journ.“ comunică unu telegramu d'in Vien'a, conformu carui-a Grecia aru fi respunsu la pretensiunile Turciei, că a imprastiati bandele, a oprită pre oficiali si oficeri a luiă parte la insurectiune, si a concesu refugiatilor să se intorca a casa. La celealte puncte ale ultimului nu s'a datu respunsu.

Parisu, 14 diecemvre. Nesiguritatea situatiunii politice dureza; scirile d'in Grecia sunt forte diverginti. La bursa nu se mai face nici unu negotiu.

București, 14 diecemvre. In siedintă camerei, Bratianu combată unele asertiuni ale „cartii rosii“ d'in Austria, si dîce, că Austro-Maghiari voiesce a anexa România si că transportulu armelor să a facutu cu scirea lui Napoleonu, si România nu poate remaine indiferinte, vediindu cum se apesa frații ei d'in Transilvania. Continuandu-se desbaterea, ministrul Cogălniceanu dechiară, că fatia cu armăriile d'in Ungaria, România inca e indreptătă a se armă.

Aten'a, 16 diecemvre. Guvernul a refusat pretensiunile Turciei. Aici si in provincie se facu demonstratiuni entuziastice in favoarea resboiului. Petropolaki a debarcat cu 1000 voluntari in Candia.

Vien'a, 16 diec. Unu telegramu d'in Aten'a dnu 15 diec., tramsu foie „Wiener Abp.“, anuncia că terminulu concesu d'in partea guvernului turcesc, ca Grecia să-i respunda la pretensiunile adresate, va inspiră in 16 curinte ser'a. Despre procederea definitiva a guvernului grecesc nu se scie nimica sigură.

Parisu, 16 diec. „Moniteur“-ulu de astă sera dîce: Cabinetele Europei dovedescu acea-si contielegere cu privire la afacerile grecescii, ca-si la cele d'in România. Poterile, cari au subserisul tratatulu de Parisu recomenda Greciei respectulu legilor si alu drepturilor internaționali. Contielegerea ce domnește intre marile poteri este una garantă pentru susținerea pacei in Orientu.

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:

ALESANDRU ROMANU.